

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT
**MONESTIRS, CATEDRALS I
UNIVERSITATS**

Coordinació: PLANAS BADENAS, JOSEFINA

Any acadèmic 2022-23

Informació general de l'assignatura

Denominació	MONESTIRS, CATEDRALS I UNIVERSITATS			
Codi	12371			
Semestre d'impartició	2N Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Màster Universitari en Identitat Europea Medieval	1	OPTATIVA	Virtual
Nombre de crèdits assignatura (ECTS)	6			
Tipus d'activitat, crèdits i grups	Tipus d'activitat	PRAULA	TEORIA	
	Nombre de crèdits	4.2	1.8	
	Nombre de grups	1	1	
Coordinació	PLANAS BADENAS, JOSEFINA			
Departament/s	HISTÒRIA DE L'ART I HISTÒRIA SOCIAL			
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	Hores d'estudi: 150			
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.			
Idioma/es d'impartició	Castellà			
Distribució de crèdits	Josefina Planas Badenas (3 crèdits) Marta Serrano Coll (3 crèdits)			

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
GRANERO VILLA, XENIA	xenia.granero@urv.cat	3	
PLANAS BADENAS, JOSEFINA	josefina.planas@udl.cat	3	31 de maig i 7 de juny 2023 a les 18 hores mitjançant videoconferència.

Informació complementària de l'assignatura

CONTEXTUALIZACIÓ DE L'ASSIGNATURA

L'assignatura "Catedrals, Monestirs i Universitats" es planteja com a objectiu prioritari analitzar aquestes institucions de caràcter sagrat, públiques o privades i observar com van incidir, a tots els nivells, als territoris on es van implantar. S'oferirà una primera visió de caràcter general, enriquida amb material de treball que posarà damunt la taula les perspectives historiogràfiques i els debats en curs. Aquestes premisses permetran a l'alumne/a endinsar-se en temes més específics i conèixer l'estat de la qüestió de determinades problemàtiques.

Objectius acadèmics de l'assignatura

Objectius d'aprenentatge de l'assignatura:

- Estudiar els processos històric-artístics i religiosos que van acompanyar el neixament de les catedrals, els monestirs i les universitats a l'Europa medieval.
- Assolir uns coneixements generals amb la finalitat de realitzar una anàlisi interpretativa de les creacions artístiques i dels seus promotors/res. .
- Conèixer els principals centres de producció i/o promoció artística entre els segles XI-XV.
- Assolir una capacitat crítica i interpretativa del fenomen de la construcció de catedrals, monestirs i universitats de l'Europa medieval.

Competències

Competències Generals:

CB6.- Aplicar la interdisciplinarietat com a instrument vàlid i transversal en l'estudi de la Identitat Europea Medieval.

CB7. Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts, dins de contextos més amplis (o multidisciplinars), relacionats amb l'àrea d'estudi..

CB8.- Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.

CB9.- Que els estudiants sàpiguen comunicar les seves conclusions (i els coneixements i raons últimes que les sustenten) a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.

CB10.- Que els estudiants posseeixin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant d'una manera que haurà de ser en gran mesura autodirigit o autònom.

CG1.- Incorporar el rigor en els plantejaments de treball, mètodes i elaboració de conclusions des del punt de vista científic i ètic.

Competències Específiques:

CE1.- Reconèixer l'existència dels debats historiogràfics en la recerca sobre l'Edat Mitjana.

CE2. Realitzar anàlisis en el procés d'investigació sobre les identitats a l'edat mitjana.

CE3.- Aprofundir en els conceptes d'identitat, memòria i ideologia a l'edat mitjana europea.

CE4.- Avançar en el coneixement de les aportacions del període medieval en la construcció d'Europa.

CE5.- Aprofundir en el coneixement del període medieval a través de les aportacions de la Història, la Història de l'art, la literatura i la llengua.

CE6.- Aplicar la interdisciplinarietat com a instrument vàlid i transversal en l'estudi de la identitat europea medieval.

CE7.- Explorar noves estratègies en investigació i ser capaç de plantejar hipòtesis en l'àmbit de la identitat europea medieval.

CE8.- Aplicar tècniques metodològiques per a interpretar les fonts documentals, materials i iconogràfiques.

CE9.- Manejar, millorar i aplicar el coneixement aportat respecte als recursos de les TIC amb vistes a l'elaboració, presentació i comunicació de dades històriques, documents, imatges i informes relacionats amb l'Edat Mitjana.

CE.10- Potenciar el treball en equip, així com també coordinar i liderar iniciatives científiques relacionades amb l'Edat Mitjana.

CE.11- Emprar la terminologia i les tècniques de comunicació acceptades per la historiografia i les disciplines implicades

Continguts fonamentals de l'assignatura

Tema 1. El món monàstic i la ciutat. Introducció: el món monàstic als segles medievals. Benedictins i Cistercencs *versus* ciutat: exemples de la Corona d'Aragó. Noves ordres monàstiques i la promoció règia (Mendicants).

Tema 2. Catedral i Ciutat. La catedral en el desenvolupament de la ciutat medieval com a centre espiritual i de poder. Els barris catedralicis i les institucions catedralícies (capítol i palaus de les dignitats. La catedral seu del bisbe i escenari de les grans celebracions. Les funcions espirituals i funeràries dels claustres.

Tema 3. Ciutat i universitat. El naixement de les universitats al món urbà medieval. El desenvolupament de la seva arquitectura en el context de l'arquitectura civil i religiosa. Alguns exemples notables (Itàlia, França, Anglaterra...). L' "Estudi General" de Lleida en el context de la Corona d'Aragó. Altres exemples dels regnes hispans (Salamanca, Alcalá de Henares...).

Tema 4. L'art al servei del llibre. El valor del llibre il·luminat a l'Edat Mitjana. La funció de la imatge als manuscrits medievals. **Del monestir a la ciutat.** Artistes laics i nous clients. Nous llibres, nova demanda. Centres catedralicis i monacals anglesos. L'escriptori alfonsí i els monestirs castellans.

Tema 5. La catedral i els llibres il·luminats. Els grans prelats de l'Església. Llibres per a la litúrgia i llibres per a la devoció privada. El Pontifical. L'etapa de formació: el pas per les grans universitats: Toulouse, Bologna, París. Manuscrits de dret canònic. Els bisbes catalans dels darrers segles medievals.

Tema 6. Centres urbans i la nova sensibilitat religiosa: del saltiri al llibre d'hores. París. El duc de Berry i els germans Limbourg. Els Països Baixos: el mestre vienès de Maria de Borgonya. Barcelona i València: la influència

septentrional als llibres d'hores il·luminats a la Corona d'Aragó. La presència femenina als llibres d'hores.

Eixos metodològics de l'assignatura

Estratègia docent del professor/a	Activitats de treball per iniciativa de l'alumne/a	
	Dirigides	Autònomes
<ul style="list-style-type: none"> - Exposició professor/a - Exposició de l'estudiant/a: individual o en grup - Exposició invitada - Debats (seminaris, grup de discussió, etc.) - Treball en grup - Simulacions (<i>roleplaying</i>) - Test 	<ul style="list-style-type: none"> Projecte tutoritzat - Estudi de casos - Participació en fòrums virtuals - Lectures orientades - Tutories: presencials o virtuals - Treballs individuals o d'equip. 	<ul style="list-style-type: none"> - Lectures - Estudi personal: preparació. - Exàmens, organització dels apunts i/o materials - Cerca d'informació - Tutories lliures: individuals o de grup
+	PROTAGONISME PROFESSORAT	-
-	PROTAGONISME ESTUDIANTAT	+

Taules de dedicació orientativa a l' horari de l'estudiant

Resum hores de treball de l'estudiant/a avaluació		
Activitats	Hores	Percentatges
Qüestionaris	9	60%
Ressenyes o Estudis de casos	4	20%
Debats	4	20%
Lectures	6	0%

Pla de desenvolupament de l'assignatura

Primera part de l'assignatura: Professora Marta Serrano Coll.

15 de maig al 28 de maig 2023

Tutories: 17 i 24 de maig a les 18 hores mitjançant videoconferència.

Segona part de l'assignatura: Professora Josefina Planas.

29 de maig al 11 de juny 2023.

Tutories: 31 de maig i 7 de juny a les 18 hores mitjançant videoconferència.

Sistema d'avaluació

Per crèdit	Metodologia	Activitat	Hores treball dirigit	Hores treball no dirigit	Valor Evaluació
1	Treball escrit	Ressenya	1	4	20%
2	Lectures	Lectura sense incidència a la nota		5	0%
2	Fòrum	Debat sobre un tema proposat pel professor/a	1	4	20%
1 En total	Treball escrit	Qüestionari	1	9	60%

En el cas de plagi, s'aplicarà el que estableix la normativa de l'avaluació i la qualificació de la docència en els graus i màsters de la UdL.

Bibliografia i recursos d'informació

20 siècles en cathédrales, París, Edit. du Patrimoine, 2001

ALCOLEA, S., *Catalunya-Europa. L'art català dins d'Europa*, Barcelona, Pòrtic, 2003

ALMUNÍ, V., *Llibre de la Seu de Tortosa (1345-1441)*, Tortosa, Dertosa, 1991

ALMUNÍ, V., *La catedral de Tortosa als segles del gòtic*, Benicarló, Onada edicions, 2007, 2 vols.

ANDRAULT-SCHMITT, *Limousin gothique*, París, Picard, 1997

ARAGUAS, P., *Brique et architecture dans l'Espagne medievale (XIIe-XVe siècle)*, Madrid, Casa de Velazquez, 2003

Art Català: estat de la qüestió, Barcelona, Diputació/Caixa de Catalunya, 1984

AUBERT, M., et alii, *Le gothique à son apogée*, París, Albin Michel, 1964 (L'Art dans le Monde).

AVRIL, F.; REYNAUD, N: *Les manuscrits à peintures en France 1440-1520*, Paris, Flammarion-Bibliothèque Nationale de France, 1993.

AZCÁRATE, J. M., *Arte gótico en España*, Madrid, Cátedra, 1990

BARRAL, X. *El románico. Ciudades, catedrales y monasterios*, Köln, Taschen, 2009

BARRAL et alii, *Le monde roman. Le temps des croisades*, París, Gallimard, 1982

BARRAL et alii, *Le Monde roman. Les royaumes d'Occident*, Paris, Gallimard, 1983

BARRAL, X., coord.. *Artistes, artisans et production artistique au Moyen Âge*, París, Picard, 1999

BARRAL, X., *Les catedrals*, Barcelona, Edicions 62

BARRICAND, M., et alii *L'art du Moyen Âge*, París, Gallimard, 1995

BAUT A., et alii *L'échafaudage dans le chantier medieval*, Lyon, Service Régional de l'Archéologie de Rhône-Alpes, 1996

BECHMANN, R., *Villard d'Honnecourt. La pensée technique au XIIIe siècle et sa communication*, París, Picard,

1993

- BECK, P., dir., *L'innovation technique au Moyen Âge. Actes du Vie Congrès d'archéologie médiévale*, París, Ed. Errance, 1998
- BLANCA PIQUERO, M. L., *Las catedrales góticas castellanas*, Salamanca, G. de España, 1992
- BLOME, Y., *Anjou gothique*, París, Picard, 1998.
- BOESPFLUG, F.; KÖNIG, E. *Les "Tres Belles Heures" de Jean de France, duc de Berry. Un chef-d'oeuvre au sortir du Moyen Age*, Paris, Les Éditions du Cerf, 1998.
- BOHIGAS, P. *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña. Período gótico y Renacimiento*, 2 vols., Barcelona, Asociación de Bibliófilos, 1965.
- BONELLI, R., BOZZONI, C. FRANCHETTI PARDO, V., *Storia dell'architettura medievale*, Roma-Bari, editora Laterza, 1997.
- Books of Hours Reconsidered*, edited by S. Hindman and J. H. Marrow, Studies in Medieval and Early Renaissance Art History, London-Turnhout, Harvey Miller Publishers, 2013.
- BOS, A., et alii, *Materiam superabat opus. Hommage à Alain Erlande-Brandenburg*, París, Edit. Réunion des musées nationaux, 2006
- BOTTINEAU, Y., McNALLY, R., *Notre-Dame de París and the Sainte-Chapelle*, London, B. Artaud, 1967
- BOUCHERON, P., CHIFFOLEAU J., *La palais dans la ville*, Lyon, Press Univ. de Lyon, 2004
- BOUCHERON, P., RUIZ, Fco., coord.. *Modelos culturales y normas sociales al final de la Edad Media*, Cuenca, edic. Universidad Castilla-La Mancha, 2009
- BRANNER, R., *Saint Louis and the court style in gothic architecture*, London, A. Znemmer Ltd, 1965.
- BRANNER, R. *Manuscripts painting in Paris during the regin of Saint Louis*, Berkeley-Los Angeles-London, University of California Press, 1977.
- BRAUNFELS, W., *La arquitectura monacal en Occidente*, Barcelona, Barral, 1975
- CAILLEAUX, D., *La cathédrale en chantier. La construction du transept de Saint-Etienne de Sens d'après les comptes de la fabrique 1490-1517*, París, Edi. du CTHS, 1999
- CARRERO, E., RICO, D., eds. *Catedral y ciudad medieval en la península ibérica*, Murcia, Nausicaä, 2005
- CASTELNUOVO, E., SERGI G., coord. *Del costruire: tecniche, artista, artigiani, committenti*, Milà, Einaudi, 2003 (Arte e storia nel Medioevo, II)
- CHAPELOT O, et BENOIT, P. *Pierre et metal dans le bâtiment au Moyen Âge*, París, EHESS, 2001
- CHAPELOT O., dir., *Du projet au chantier. Maîtres d'ouvrage et maitre d'oeuvre aux XIVE-XVIe siècles*, París. EHESS, 2001.
- CHÂTELET, A. *L'age d'or du manuscrit à peintures en France au temps de Charles VI et les Heures du Maréchal Boucicaut*, Dijon, Institut de France et éditions Faton, 2000.
- CONANT, *Arquitectura carolingia y románica*, Madrid, Cátedra, 1982
- Congrés de la Seu Vella de Lleida. Actes*, Lleida, La Paeria, 1991
- COPPOLA, G., *La costruzione nel Medioevo*, Salerno, Elio sellino edit., 1999
- COURTENAY, L. T., ed. *The engineering of medieval Cathedrals*, Aldershot, Ashgate, 1997
- CROZET, *El arte románico*, Barcelona, Buenos Aires, México D. F., Bogotá, Plaza & Janés, 1967

- DE COLOMBIER, P., *Les chantiers des cathédrales*, Paris, Picard, 1973
- DE CORTÁZAR, J. A. G., TEJA, R., coord.. *Monasterios cistercienses en la España medieval*, Aguilar de Campoo, Fundación S. M^a la Real, 2008
- DE HAMEL, C. *A History of Illuminated Manuscripts*, London, Phaidon Press Limited, 1986.
- DOMÍNGUEZ, A.; TREVIÑO, P. *Las Cantigas de Santa María: formas e imágenes*, Madrid, Orbis Mediaevalis, 2007.
- DUBY, G., *Tiempo de catedrales. Arte y sociedad 980-1420*, Barcelona, Argot, 1983
- DUBY, G. *L'art cistercien*, Paris, Flammarion, 1998.
- DUCKERS, R.; ROELOFS, P. *The Limbourg Brothers Nijmegen Masters at the French Court 1400-1416*, Nijmegen, Ludion, 2005.
- DURLIAT, M. *L'art en el Regne de Mallorca*, Malloca, ed. Moll, 1989
- ERLANDE BRANDENBURG, A., *La conquête de l'Europe (1260-1380)*, Paris, Gallimard, 1987 (Le Monde Gothique 1140-1500)
- ERLANDE-BRANDENBURG, A., *De pierre, d'or et de feu. La creation artistique au Moyen Âge IVe-XIIIe siècle*, Paris, Fayard, 1999
- ERLANDE-BRANDENBURG, E. et alii ed., *Villard d'Honnecourt. Cuaderno*, Madrid, Akal, 1991
- España gótica* (vols.: Cataluña-1; Valencia y Murcia; Castilla-La Mancha-1; Andalucía; Castilla-León-1), Madrid, Ediciones Encuentro.
- ESPAÑOL, F., *El gòtic català*, Barcelona, Fundació Caixa de Manresa/ed. Angle, 2002
- FOCILLON, H. *Arte de Occidente. La Edad Media románica y gótica*, Madrid, Alianza Forma, 1988.
- FREIGANG, Ch, *La arquitectura gótica en España*, Madrid, Iberoamestana, 1999
- FROMMEL, S., TASSIN, R., dir. *La place du choeur. Architecture et liturgie aux du Moyen Âge aux temps modern*, Paris, Picard, 2012
- GARCIA DE CORTÁZAR, J. A., coord.. *La época del gótico en la cultura española (1240-1480)*, Madrid, Espasa Calpe, 1994 (H^a de España, XVI)
- GASSER, S., et alii eds. *Architecture et sculpture monumentale. Melanges offerts à Peter Kurmann*, Bern, Peter Lang AG, 2006
- GERHARD FRANZ H., *Le roman tardif et le premier gothique*, Paris, Albin Michel, 1973 (L'Art dans le Monde)
- GIMPEL, G., *Les batisseurs des cathédrales*, Paris Seuil, 1980
- GRODECKI *Arquitectura gótica*, Madrid, Aguilar, 1977
- GUIMAUME, G., *Demeures d'éternité. Églises et chapelles funeraire aux XVe et XVIe siècle*, Paris, Picard, 2010
- HARVEY, J., *The perpendicular style*, London, B.T. Batsfood Ltd, 1978
- HENRIET, Ch., *A l'aube de l'architecture gothique*, Besançon, Presses Univ. de France-Comté, 2005
- Historia de la Arquitectura Española*, Madrid, Aguilar, vols. II (I. Bango)
- KARGE, H., *La catedral de Burgos y la arquitectura del siglo XIII en Francia y España*, Valladolid, Junta de Castilla y León, 1995
- L'art gòtic a Catalunya*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2003-2009, 10 vols.

- La cathedral (XIe-XIVe s.)*, Cahiers de Fanjeaux, 30 (1995)
- La naissance et l'essor du gothic meridional aux XIIIe s.*, Cahiers de Fanjeaux, 9 (1974)
- La Seu Vella de Lleida. La catedral, els artistes i els promotors*, Barcelona, Gen. de Cat., 1991
- LAMBERT, E., *El arte gótico en España (s. XII-XIII)*, Madrid, Cátedra, 1977
- Le décor des églises en France meridional (XIIIe-mi XVe s.)*, Cahiers de Fanjeaux, 28 (1983)
- Le monde des chanoines (XIe-XIVe s.)*, Cahiers de Fanjeaux, 24 (1989)
- LIEBER, P., ed. *Abbot Suger and Saint-Denis*, N.Y. Metropolitan Mus. of Art, 1986
- Lieux sacrés et espace eccesial (Ixe-XVe s.)*, Cahiers de Fanjeaux, 46 (2011).
- Manuscrits il.luminats. L'escenografia del poder durant els segles baixmedievals*, sota la direcció de J. Planas i Flocel Sabaté, Lleida, Pagès editors, 2010.
- Manuscrits il.luminats. La tardor de l'Edat Mitjana i els inicis del Renaixement*, J. Planas (ed.), Lleida, Edicions de la Universitat de Lleida, 2017.
- Medieval Europe in Motion: La circulaci3n de manuscritos iluminados en la Península Ibérica*, A. Miguélez; F. Villaseñor (eds.), Biblioteca de Historia del Arte, C.S.I.C., Madrid, 2018.
- MÂLE, E., *L'art religieux du XIIIe siècle en France. Étude sur les origines de l'iconographie du Moyen Âge*, Paris, 1922
- MARTINDALE, A., *El arte gótico*, Barcelona, ed. Destino, 1994 (El mundo del arte, 28)
- MEISS, M., *French painting in the time of Jean de Berry. The Late XIV century and the patronage of the Duke*, 2 vols., New York, Phaidon, 1969.
- MEISS, M. *French painting in the time of Jean de Berry. The Limbourgs and their Contemporaries*, 2 vols., New York, The Pierpont Morgan Library/George Braziller, 1974.
- MIRA, E., ZARAGOZÁ, A., *Una arquitectura g3tica mediterránea*, Valencia, Generalitat Valenciana, 2003
- MÜLLER, L., *El ornamento ic3nico y la arquitectura 1400-1600*, Madrid, Cátedra, 1985.
- New Perspectives on Flemish Illumination*, edited by L. Watteeuw, J. van der Stock, B. Bousmanne, D. Vanwijnsberghe, Leuven-Paris-Bristol, CT, Peeters, 2018.
- PÄCHT, O. *The Master of Mary of Burgundy*, London, Faber & Faber Limited, 1948.
- PIVA, P., *Art medieval. Les voies de l'espace liturgique*, París Picard, 2010
- PLANAS, J., *El esplendor del g3tico catalán. La miniatura a comienzos del siglo XV*, Lleida, Publicacions de la Universitat de Lleida, 1998.
- PLANAS, J.; DOCAMPO, J. *Horae. El poder de la imagen. Libros de horas en bibliotecas españolas*, Madrid, Orbis Mediaevalis, 2016.
- PLUMMER, J. with the assistance of Gregory Clark, *The Last Flowering. French painting in manuscripts 1420-1530 from american collections*, New York-London, The Pierpont Morgan Library-Oxford University Press, 1982.
- RABASA E., *Forma y construcci3n en piedra. De la cantería medieval a la estereotomía del siglo XIX*, Madrid, Akal, 2000
- RECHT, R., *Le dessin d'architecture*, París, Adam Biro, 1995
- RECHT, R., *Le croire et le voir. L'art des cathédrales (XIIe-XVe siècle)*, París, Gallimard, 1999

- RUBIÓ I BALAGUER, J., *Vida española en la época gótica*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985
- SAUËRLANDER, W., *Le siècle des cathedrales (1140-1260)*, París Gallimard, 1989 (Le Monde Gothique 1140-1500)
- SCOTT, R. A., *The gothic enterprise*, The University of California Press, 2003
- SERRA, A. *Arquitectura en construcció en Europa en época medieval y moderna*, Valencia, Universitat de València, 2010
- SMEYERS, M. *L'Art de la miniature flamande du VIIIè au XVIè siècle*, Tournai, La Renaissance du Livre, 1999.
- TORRES BALBÁS, L., *Arquitectura gótica*, Madrid, ed. Plus Ultra, 1952 (Ars Hispaniae, VII)
- VERRET, D. y STEAYERT D. dir. *La couleur et la pierre. Plychromie des portails gothiques*, París, Picard, 2002
- VIOLLET LE DUC, E., *La construcción medieval*, Madrid, Instituto Juan de Herrera, 1996.
- WHITE, J., *Arte y arquitectura en Italia 1250-1400*, Madrid, Cátedra, 1989
- WIECK, R. S. *Time Sanctified. The Book of Hours in Medieval Art and Life*, New York, George Braziller in association with the The Walters Art Gallery, Baltimore 1988.
- WIECK, R. S. *Painted prayers. The Book of Hours in Medieval and Renaissance Art*, New York, George Braziller, Inc-Pierpont Morgan Library, 1997.
- WINKLER, F. *Die Flämische Buchmalerei des XV. und XVI. Jahrhunderts*, Amsterdam, Israël, 1978.
- YARZA, J., *La Edad Media*, Madrid, ed. Alhambra, 1980 (Hª Arte hispánico, II)
- YARZA, J., *Arte y arquitectura en España 500-1250*, Madrid, Cátedra, 1979